

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Факультет соціології
Кафедра соціальних структур та соціальних відносин

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«КОНФЛІКТ: ЛГБТ ТА УЛЬТРАРАДИКАЛЬНІ НЕФОРМАЛЬНІ ОБ'ЄДНАННЯ (УНО)»

Спеціальність: 054 «Соціологія»

Освітня програма: «Соціологія»

Освітній ступінь: бакалавр

Кваліфікація: бакалавр соціології

Авторка:

Курмишова Маргарита Олександрівна
студентка 4 курсу

Науковий керівник:

Жуков Віктор Іванович
Кандидат педагогічних наук, доцент

Бакалаврська робота допущена до захисту
рішенням кафедри ...

Протокол № _____ від «___» _____ 20__ р.

Зав. кафедри _____ ПП

підпис

Київ 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
Розділ 1. Концептуальні аспекти вивчення міжгрупових конфліктів.....	7
1. Мотиваційний підхід як результат відносної депривації.....	8
1.2. Ситуаційний підхід як пошук детермінант впливу зовнішніх факторів на конфліктну ситуацію	10
1.3. Когнитивні підходи як основа ідентифікації групових учасників	16
Висновки до першого розділу	17
Розділ 2. Стратегії вивчення поведінки сторін у міжгрупових конфліктах	19
2.1. Особливості поведінки представників ЛГБТ	19
2.2. Джерела агресивної поведінки представників ультра правих об'єднань.....	25
2.3. Механізми вирішення міжгрупових конфліктів	26
Висновки до другого розділу.....	27
Розділ 3. Методологія дослідження механізму врегулювання міжгрупового ціннісного конфлікту..	29
3.1. Опис конфліктної ситуації	29
3.2. Методи дослідження конфлікту.....	33
3.3. Рекомендації щодо вирішення між групового конфлікту.....	40
Висновки до третього розділу	43
Висновки.....	44
Список використаних джерел та літератури	46

ВСТУП

Актуальність дослідження.

Не дивлячись на те, що з часів скасування більшості дискримінаційних законів, які стосувалися членів ЛГБТ-спільноти, пройшло більше, ніж 30 років, у деяких країнах світу до цього часу продовжуються гоніння за представниками сексуальних меншин. У таких країнах, як Іран, Нігерія, Ямайка, Індія та у декількох інших усе ще позбавляють свободи людей за одностатеві зв'язки, а також застосовують протиправні дії/насильство до гомосексуалістів. Як показує практика, ставлення до сексуальних меншин напряму пов'язане з домінуючим віросповіданням громадян тієї чи іншої країни, а конкретніше: мусульманські та православні країни більш нетерпимо ставляться до таких людей, аніж, наприклад, католики. Країни, у яких релігія грає далеко не найголовнішу роль, показують найкращі показники за ставленням до гомосексуалів.

На жаль, Україна та Росія входять до списку тих країн, які найбільш негативно ставляться до одностатевих стосунків (після Африки), адже ще за часів СРСР у цих самих країнах за такі «заборонені» стосунки або саджали, або переслідували, або вбивали, або намагалися «вилікувати» абсолютно негуманними способами.

Тільки у 1991 році закон, який раніше забороняв одностатеву сексуальність, був переглянутий з метою захисту прав на недоторканність приватного життя громадян України, тоді як трансгендерність вважалася забороненою аж до 1996 року.

Найбільш затятими противниками ЛГБТ-руху були і є прихильники «традиційних сімейних цінностей»: представники православної церкви та радикали. Саме вони намагаються зірвати кожну акцію «за рівність прав для сексуальних меншин», шляхом побиття мирно налаштованих мітингуючих, а також, активно виступають проти прийняття законів «про легалізацію одностатевих шлюбів» та «про всиновлення дітей одностатевими парами».

Проте, це не означає, що лише вони досі не сприймають гомосексуальність, як один з видів норми. Станом на 2019 рік, близько 69% опитаних українців вважають, що гомосексуальність не повинна прийматися суспільством, що є одним з найвищих показників у Європі.

В українському суспільстві, у якому панують традиційні сімейні цінності, представники ЛГБТ-спільноти не відчувають себе вільними та захищеними від нападків радикально налаштованих угруповань, які залишаються впевненими у тому, що такі спільноти ставлять під загрозу звичний стан речей у їхньому суспільстві.

Кожна акція на підтримку сексуальних меншин, що проходить у містах України, супроводжується відкритою агресією та протиправними діями проти учасників акції, що показує нашу країну далеко не в найкращому світлі та ще раз доводить, що Україна не готова до вступу до ЄС та до того, аби називатися цілком демократичною країною.

На кінець 2019 року активістами Моніторингової мережі Центру «Наш світ» було задокументовано 123 випадки прояву насилля з боку радикально налаштованих громадян України, скоєних на ґрунті гомо- та транс- фобій. Серед них значилися: фізичні та сексуальні види насилля, порушення недоторканності приватного життя, замах на вбивство, пограбування, вимагання, розбій, перешкоджання діяльності громадських організацій шляхом хакерської атаки на їхні сайти, катування або нелюдське поводження, викрадення людей, погрози зброєю, хуліганство, погрози вбивством, перешкоджання мирній акції (підготовка злочину), сексуальні домагання, опір поліції, перешкоджання

діяльності громадської організації, нелюдське поводження, перевищення влади і службових повноважень, збиток майну та навіть вбивство. Більшість злочинів були проведені в Києві, Одесі та Харкові. Мотивом упередження більшості зі злочинів стало упередження на ґрунті сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності. Переважна більшість інцидентів не була заявлена до поліції, а також, не отримала жодної реакції з боку місцевих органів влади.

Але найголовнішим є те, що ті випадки, які були описані вище, це лише задокументовані кейси прояву насильства до членів ЛГБТ-спільноти. За неофіційними даними - таких випадків, принаймні, у 10 разів більше.

Проблемами ЛГБТ-ком'юніті в Україні займається декілька організацій. До них входять «Альянс громадського здоров'я» та «Центр соціальних експертиз». Перша організація зробила неоціненний внесок у дослідження проблеми ЛГБТ рядом своїх досліджень, до яких входять: дискримінація членів ЛГБТ у парламенті, участь Альянсу у XI Національній ЛГБТІ-конференції України (доконтактна профілактика (PrEP) для гомосексуалістів та трансгендерів, системний аналіз ситуації щодо прав людини для ЛГБТІ в Україні та інформація про успішне виконання Україною рекомендацій Глобальної комісії ООН з ВІЛ та законодавства щодо забезпечення прав і свобод людини для ЛГБТІ, способи протидії злочинам на ґрунті гомофобії та трансфобії, набрання обертів прайд-рухом, перспективи шлюбних партнерств для ЛГБТІ в Україні, ситуація із захворюваннями на СНІД та Гепатит С серед представників ЛГБТ-ком'юніті. Інша організація також має декілька робіт на дану тематику: біоповедінкове дослідження серед трансгендерних чоловіків та жінок в Україні, оцінка чисельності трансгендерних людей в Україні, інтервенційне дослідження «самотестування серед чоловіків, які мають секс з чоловіками», дослідження ставлення до ЛГБТ серед працівників ключових соціальних сервісів у п'яти країнах Центральної та Східної Європи та Центральної Азії у рамках регіональної програми ЄКОМ «Право на здоров'я», ситуаційний аналіз положення ЛГБТ в Україні.

Проблема. Не дивлячись на те, що українське суспільство вибрало для себе шлях до євроінтеграції, воно все рівно залишається консервативно-традиційним. Тут присутні певні установки, стереотипи та упередженість, що не дають можливості Україні рухатися далі, на шляху до розвиненого, толерантного суспільства.

Мета дослідження: дослідити механізми конфліктних відносин представників ЛГБТ та ультрарадикальних об'єднань.

Об'єкт дослідження: міжгрупові конфлікти.

Предмет дослідження: конфліктні відносини представників ЛГБТ та ультрарадикальних об'єднань

Завдання дослідження:

1. Розглянути теоретичні основи конфлікту та дослідити стратегії поведінки сторін у міжгрупових конфліктах.
2. Проаналізувати діяльність екстремістських груп в Україні, а також виявити причини та фактори проявів агресивної поведінки з боку радикально налаштованих громадян до членів ЛГБТ-спільноти.
3. Здійснити дослідження механізму врегулювання міжгрупового та ціннісного конфлікту між членами ЛГБТ-спільноти та екстремістських груп в Україні.

Методи дослідження: метод аналізу інформації, метод експертної оцінки.

Теоретичне підґрунття: конфліктологічна теорія.

Методологія праці: На соціетальному рівні розгляд конфлікту представлено в роботах Є. Дюркгейма (концепція девіантної поведінки й солідарності), Т. Парсонса (теорія соціальної напруженості), Г. Зиммеля (теорія органічного взаємозв'язку процесів асоціації й дисоціації), Р. Дарендорфа (теорія поляризації інтересів), М. Вебера. К. Манхейма. Л. Козера (функціональність конфлікту), К.Маркса (теорія класової боротьби), П. Сорокіна (теорія несумісності протилежних цінностей), Н. Смелзера (теорія колективної поведінки й інноваційного конфлікту), Л. Крисберга, К. Боулдинга, П. Бурд'юо. Останній розрізняв дві підстави

й дві форми конфліктів: боротьба класів і конкуренція в рамках одного соціального поля. Свій внесок до розуміння конфліктів зробили Р. Арон, Е. Фромм, Е. Берн, А. Рапопорт, Е.Й. Галтунг, Дж. Бертон, Р.Парк й ін. Серед українських дослідників слід назвати А, Гірника, О.Даниленко, А. Ішмуратова, В. Козакова.

Гіпотези:

1. Основа гомофобії - релігійні традиції.
2. Члени суспільства, що дискримінують за ознакою сексуальної орієнтації, дискримінують і за багатьма іншими ознаками.
3. До категорії представників ультра радикальних неформальних об'єднань входять виключно маргінальні елементи суспільства.

Розділ 1. Концептуальні аспекти вивчення міжгрупових конфліктів

За визначенням С.М. Калаура: «Конфлікт – прояв об'єктивних чи суб'єктивних суперечностей, що виражаються в протиборстві сторін» [9, с. 54]

В свою чергу В. Грошев визначає конфлікт як «найбільш гострий спосіб усунення протиріч, що виникають в процесі взаємодії, і звичайно супроводжується негативними емоціями» [13].

І. Ващенко під конфліктом радить збагнути «зіткнення тенденцій, що спрямовані протилежно, у психіці окремої людини, у взаєминах між людьми і їх офіційних і неофіційних об'єднань, обумовлене відмінностями поглядів, позицій та інтересів» тощо [5].

З безлічі визначень різних авторів можна, виявивши в них найбільш істотний компонент, зробити узагальнюючий висновок: конфлікт – це активні взаємоспрямовані прояви особистостей або груп, викликані серйозними розбіжностями, які накладають відбиток на успіх або неуспіх, у процесі реалізації певної моделі поведінки та впливають не тільки на соціальний ефект, а й на психічне і фізичне здоров'я людини.

Здійснивши аналіз поняття конфлікт наступним кроком дослідження стане визначення ключових концептуальних аспектів міжгрупових конфліктів.

1. Мотиваційний підхід як результат відносної депривації

Якщо дивитися на ситуацію за допомогою мотиваційного підходу, групова поведінка та відношення однієї групи до інших розглядається у якості демонстрації її проблем зсередени. Як приклад, негрупова (направлена назовні) ворожнеча являє собою результат напруження та проблем, що містяться всередині групи, її особистісних конфліктів та протиріч. Дане тлумачення отримало назву «мотиваційне», так як група вимагає конфлікту, який би носив зовнішній характер, для врегулювання особистих проблем. [18].

Механізм формування цієї ворожості до «чужинців» пов'язаний з інстинктом агресії, Едіповим комплексом, емоційною ідентифікацією з лідером – «батьком» та ін. Фрейдівська інтерпретація механізму виникнення ворожості до «чужинців» та прихильність до «своїх» не отримали значної підтримки, тоді як ідея неминучості позагрупової ворожості (агресія, груповий конфлікт та дискримінація) була прийнята багатьма дослідниками і розвинена в їх роботі [2;18].

Інша версія мотиваційного пояснення міжгрупових конфліктів базується на добре відомій фрустраційній теорії агресії, що стала стимулом для створення схожих досліджень у сфері взаємодії між групами. Вони мають тісний зв'язок з ім'ям Берковіц. На основі відомих загальнопсихологічних досліджень Долларда, Міллера та інших він переніс їхні ідеї у сферу соціальної взаємодії.

У своїй книзі «Агресія: соціально-психологічний аналіз» та подальших роботах Берковіц описує різні соціально-психологічні впливи на агресивну поведінку [2]. Однією з основних концепцій концепції Берковіца була концепція відносної депривації. Відносна депривація - це (в контексті міжгрупової взаємодії) оцінка стану своєї групи гіршою, ніж інші групи: групі приписується менше можливостей, порушення прав, несправедливий соціальний статус тощо.

Якщо звернутися до Дойча, термін депривація вважається головним роз'яснювальним концептом стосовно до почуття несправедливості, що було пережито. Це є загальноновизнаним фактом, що невдоволення породжується, у першу чергу, не абсолютною, а релятивною депривацією [24]. Це говорить про наступне (і цьому є докази, що були отримані шляхом проведення емпіричних досліджень): ті, хто дійсно відзначаються у більшій мірі сприятливими абсолютними показниками, відчувають більшу невдоволеність по причині відносної депривації, у тому випадку, коли їхні сподівання були вищими чи вони знаходилися довкола людей, які перебували у більш задовільному становищі [24].

Ні для кого не секрет, що коли підвищується рівень добробуту, соціального чи матеріального статусу трансформується і планка, згідно з якою індивід дає оцінку своїм здобуткам. Відносна депривація з'являється тоді, коли має місце «порівняння, націлене вгору» [14, с. 496]. Вона перетворюється на джерело пригніченості і потенційної агресії у майбутньому для групи (чи когось з її представників). При цьому тим, на кого направлена ворожість, може ви-

явитися не лише той, хто напряду став причиною фрустрації, але й немає значення який індивід або індивіди, які ототожнюється з ним за критерієм колективної спорідненості або з інших передумов потрапили в положення «козла офірного».

Через те, що в нинішньому суспільстві з його непростю соціальною структурою незмінно можна відшукати найбільш пріоритетних з тих чи інакших показників групи чи шари, релятивна депривації постійно теоретично фігурує в соціальних порівняннях. Саме тому є й можливість аутгрупової неприязні. За теорією Г. Теджфела, у тому разі, коли індивідуум зазнає пригнобленості, зіставляючи себе з рештою людей, то для врегулювання його труднощів достатньо перебудови особистісної ситуації. Колективна депривація через те й не проста, що зобов'язує членів групи до змінювань у соціальній груповій позиції [24].

Власний соціально-психологічний моніторинг Берковіц у тому числі переводить на позицію повної соціальної співдії - зіткнень, що пов'язані з конфліктами на расову тематику, культурними передсудами та іншим. Для цього науковцю було більш-менш достатньо суто психологічних поглядів. Дякуючи припущенням про фрустраційні причинності нетерпимості можна, за переконаннями її конкретних послідовників, розтлумачити навіть політичні проблеми під час революцій.

1.2. Ситуаційний підхід як пошук детермінант впливу зовнішніх факторів на конфліктну ситуацію

Ситуаційний підхід у дослідженні міжгрупових конфліктів напряду пов'язаний з іменем Шерифа, який вирішив довести, що остаточними показниками, що характеризують конкурентний або кооперативний характер взаємодії між групами, є показники ситуації прямої взаємодії групи. Відповідно, він побудував методичну процедуру для свого експерименту, штучно створюючи ситуацію конкуренції, жорсткої конкуренції між групами. На першому етапі його експерименту були створені групи з широкою струк-

турою та груповими нормами. Цей етап тривав близько тижня, після чого змагання між групами розпочались шляхом штучного створення різних ситуацій, коли цілі однієї групи могли бути досягнуті лише за рахунок іншої. Було розпочато жорстоке суперництво між групами. І в цій ситуації між групами була виявлена явна ворожість, і водночас зростала внутрішньо-групова солідарність.

В експерименті Шерифа учасники описували себе як «сміливих», «сильних», «доброзичливих», тоді як для них члени іншої групи були «слабкими», «нахабними» [14, с. 643]. Комунікація між групами застосовувалася тільки у якості нагоди взаємно образити.

Як засіб зміни ситуації Шериф обрав спільні об'єднавчі цілі, наявність спільної загрози, небезпеки, проблеми, створивши тим самим об'єктивну ситуацію взаємозалежності та взаємного інтересу. З цією метою був використаний останній етап експерименту, коли члени протидіючих груп отримували спільні завдання, які можна було вирішити лише спільними зусиллями.

Таким чином, «завдяки ізоляції та суперництву Шериф перетворив незнайомих на заклятих ворогів, а згодом на друзів» [14, с. 657-658].

Не менш успішними були і спроби Р. Блейка та Дж. Мутона, які відтворили ситуацію, змодельовану Шерифом в експериментах з лідерами. Керівники (понад 1000 осіб) спочатку працювали в окремих групах, потім змагалися з іншою групою, а потім об'єднувалися для досягнення важливих для них спільних цілей. Їх поведінка та реакції загалом були подібними до реакцій учасників експерименту Шерифа (з урахуванням віку).

Експерименти Шерифа набули суспільного резонансу. На підставі песимістичних роздумів про неминучу колективну неприязнь, відправною точкою якої вважається людська сутність і взаємини між людьми, докази ситуативної детермінованості конфліктів створювали альтернативи впливу на взаємини між групами та, до того ж, можливість результативного врегулю-

вання конфліктів. Поза тим, показники, досягнуті в ситуаційному підході, виявилися більш врегульованими з концепціями і роботами соціологічних науковців в сфері конфліктів.

Саме на основі вивчення конфліктів у соціальному контексті та врахування соціальних змінних була сформульована реалістична теорія конфлікту. Ця теорія зобов'язана своєю назвою так званим «реалістичним» джерелам групових конфліктів, і її оригінальною тезою є припущення про «раціональність» конфлікту. Основні положення «реалістичної теорії групових конфліктів» Д. Кемпбелл формулює наступним чином.

1. Реальний конфлікт інтересів різних груп спричинює груповий конфлікт. Відповідно, груповий конфлікт буде особливо інтенсивним, якщо реальний конфлікт інтересів є значним і очікуваний прибуток сторін великий.

2. Реальний конфлікт інтересів, а також очевидний, активний або минулий груповий конфлікт та / або наявність ворожості, загроз та конкуренції з боку сусідніх груп (що загалом можна назвати «реальною загрозою») визначають сприйняття загрози окремими членами групи. Відповідно, додаткові положення можна розглядати з точки зору того, що є реальною загрозою, або сприйнятою загрозою, або обома.

3. Реальна загроза викликає ненависті окремих учасників групи до причини загрози.

4. Реальна загроза визначає внутрішньо-групову солідарність.

5. Реальна загроза викликає повніше усвідомлення особистістю власної групової приналежності (ідентичності).

7. Реальна загроза зменшує відхилення людей від групових норм.

8. Реальна загроза посилює покарання для людини, яка зрадила власній групі.

9. Реальна загроза спричиняє потребу кари та остракізму учасників групи, які відступають від законів групи.

10. Неправильне бачення небезпеки, якщо казати про членів групи, з боку зовнішньої групи, що спричиняє посилення солідарності всередині групи та ворожості щодо зовнішньої групи [25].

Йдеться про розумне застосування знайдених закономірностей для збільшення організованості групи чи для того, аби вона збереглася. У якості прикладу можна навести: штучне впровадження зовнішньої небезпеки, пошук супротивник та інше. [25]. Принаймні, як уже зауважувалося, окремі твердження реалістичної концепції набувають психологічний характеру, сама концепція, загалом, розглядається як сукупність відомостей з соціально-психологічних досліджень і ситуацій колективного функціонування та становлення соціологічних концепцій.

Якщо брати до уваги інші постулати соціологів, цінними для осмислення конфліктів між групами та роботи з цими конфліктами є твердження Козера про причини тієї чи іншої тривалості конфліктів, а також Зіммеля про їхню актуальність. На переконання Козера, тривалість конфлікту залежить від наступних показників: виразністю завдань конфліктних груп, вираженості їхнього схвалення щодо змісту перемоги або фіаско, ефективністю керівників у питанні усвідомлення того, якою є ціна перемоги, а також, подальшого задоволення своїх послідовників у тому, що потрібно закінчити конфлікт [15, с. 173-174].

Не дивлячись на часткову спорідненість тез реалістичної теорії конфліктів та низки соціологічних світоглядів, представлених, особливо, у роботах Козера та Зіммеля, не можливо дати точної характеристики цілковитій узгодженості цих двох позицій. Таким чином, однією зі спірних залишилася проблема взаємозв'язку між колективною неприязню і внутрішньо-груповою організованістю. Сам взаємозв'язок, у цьому випадку, є безсумнівним і безсуперечним, втім виражаються всілякі судження стосовно їх причинно-наслідкового характеру.

Одна з імовірних концепцій зводиться до того, що злагодженість всередині групи регламентує вихід деструктивних переживань для учасників групи, через що розходження та напруга між ними впливають в аутгрупові вираження, в тому числі у неприязнь до «інших» (що, як результат, є наслідком внутрішньо-групової організованості). І, протилежно тому, як припускалося, інша точка подання вивчає внутрішньо-групову організованість як «захисний рефлекс» на небезпеку ззовні з боку «інших», конкурентність з ними та альтернативні дилеми. Ця концепція, крім того, бачиться цілком аргументованою та експериментально підтвердженою.

Тут може йтися про два абсолютно різні алгоритми, які «іконують свою роботу» в різноманітних обставинах: як згуртованість всередині групи може за відповідних обставин допомагати зародженню і активізації аутгрупової нетерпимості, так і неприязнь між групами може приводити до зміцнення внутрішньо-групової згуртованості.

Отож, не дивлячись на тріумф реалістичної теорії, не є правильним думати, що відповіді на кожне запитання, що має відношення до сутності та процесу зародження конфліктів між групами, були отримані. Дойч, систематизувавши показники своїх багатьох досліджень, у тому числі і праць інших рецензентів, у такий спосіб озвучив розбіжності за переліком показників між групами, втягнутими у процес конкурентної чи кооперативної взаємодії [24, с. 118-119].

1. Комунікація:

а) процес співпраці характеризується відкритим спілкуванням та чесним обміном інформацією між учасниками, які зацікавлені в інформуванні;

б) конкурентний процес характеризується недостатнім спілкуванням між учасниками, спробами різними способами отримати інформацію про інших, надаючи їм у свою чергу оманливу інформацію.

2. Сприйняття:

а) процес співпраці підвищує сприйнятливість учасників до подібностей та спільних інтересів, стимулює зближення їхніх ідей та цінностей і, навпаки, зменшує схильність до виділення розбіжностей. Виялено, у тому числі, і посилення здатності до прийняття протилежної точки зору;

б) процес конкурентності має схильність до збільшення вразливості до загроз та відмінностей, що походять від інших, і мінімізує схожість з ними. Виникає відчуття повного протистояння: «Ти поганий, я хороший».

3. Налаштування по відношенню один до одного:

а) процес співпраці веде до довірчих, дружніх настанов один до одного, збільшує бажання допомагати іншим, сприяє взаємному прийняттю та очікуванню прийняття;

б) конкурентний процес зміцнює готовність негативно реагувати на запити та потреби інших, сприяє взаємному неприйняттю та очікуванню відхилення.

4. Орієнтація на завдання:

а) процес співпраці стимулює схильність учасників підходити до вирішення загальної проблеми, використовуючи свої індивідуальні можливості, і робить їх здатними замінювати один одного у спільній роботі. Це полегшує координацію зусиль учасників та спільне використання ними ресурсів таким чином, що їхня продуктивність у завданнях, що включають взаємозалежну діяльність, зростає. Веде до визначення суперечливих інтересів як загальної проблеми, яку можна вирішити спільними зусиллями. Сприяє визнанню законності інтересів один одного та важливості зондування вердикту, який приносив би користь обом сторонам. Вона має тенденцію обмежувати, а не збільшувати масштаби суперечливих інтересів. Спроби вплинути на іншого, як правило, обмежуються процесом переконання. Мета - збільшити загальну потужність ресурсів;

б) конкурентний процес впливає на розподіл ресурсів та праці, а також на координацію дій таким чином, що впливає на виконання завдань, які краще вирішувати в процесі взаємозалежної роботи. Конкуренція стимулює думку,

що конфлікти можна вирішити лише шляхом нав'язування позиції однієї сторони іншій. Посилення власної сили та ослаблення іншої сторони стають цілями учасників, що збільшує масштаб конфліктних проблем. Насильство, погрози та хитрі тактики застосовуються для впливу на інших.

М. Дойч визнавав, що ці зіставлені наслідки впливу конкурентної та кооперативної ситуації відображають не лише процеси взаємодії між групами, а й застосовні до внутрішньо-групових проблем.

1.3. Когнітивні підходи як основа ідентифікації групових учасників

Експерименти С. Уерчила та його однодумців пояснювати результати, здобуті Шерифом: ефективне співробітництво груп справді породжує їх взаємний інтерес, але якщо спільні зусилля двох ворожих раніше груп не вдалися, це може легко призвести до конфлікту між ними [14, с. 658]. Автори експерименту дійшли висновку, що взаємодія як така не веде до співчуття між членами групи, а спонукає їх переглянути свої погляди щодо один одного.

В іншому експерименті тих самих авторів була чітка різниця між членами взаємодіючих груп - одна група була одягнена в білий одяг, а інша - в червоний. У цьому випадку, коли межі груп були так чітко окреслені, успішна спільна діяльність призвела до меншого взаємного співчуття, ніж у попередніх експериментах, тоді як невдачі призвели до конфлікту, навіть якщо групи раніше не були в конкурентних відносинах (чого не спостерігалось в попередніх експериментах).

Таким чином, вирішальною умовою були межі між групами, а ставлення груп відносно один одного залежало від суворості цих меж [5]. Експеримент, який розпочався скоріше в дусі ситуаційного підходу Шерифа, дав результати в когнітивній парадигмі. Когнітивний підхід до міжгрупової взаємодії підкреслює вирішальну роль когнітивних установок груп відносно один одного.

Першочергово, серія експериментів показала, що ворожість поза групами може спостерігатися без об'єктивного конфлікту інтересів, на основі якого базувалася вся реалістична теорія конфлікту. Це було початком пошуку інших детермінантів міжгрупових конфліктів. Цей напрямок пов'язаний насамперед з ім'ям європейського психолога Г. Тейфеля, відомого своїми роботами з теорії соціальної ідентичності. Отож, за словами когнітивістів, визначним фактором взаємин між групами є не конкурентний чи кооперативний тип стану їх кооперації, а соціальні установки, що виникають в результаті.

Таким же чином спільні цілі самі по собі не можуть призвести до вирішення міжгрупових конфліктів, які залежать від того, як формуються соціальні установки, які об'єднують групи та сприяють подоланню їх психологічної конфронтації. Наприклад, раніше, ґрунтуючись на теорії детермінації агресії, стверджувалося, що агресія може призвести до явища «відносної депривації», яке змушує групи або окремих її членів відчувати соціальну несправедливість.

У теорії соціальної ідентичності, розробленій Тейфелем і Тернером, міжгрупові конфлікти не розглядаються як єдиний і неминучий наслідок соціальної несправедливості. Зіткнувшись із цим, люди можуть вибрати різні способи реагування та подолання цієї ситуації. По-перше, це може бути вирішено індивідуальним виходом людини з групи із низьким статусом та переходом її до групи з вищим статусом. Далі, це може бути одним із варіантів того, що автори називають «соціальною творчістю». Це «пізнавальна» альтернатива, яка передбачає можливість зміни критеріїв порівняння та приводить до перегляду результатів цього порівняння.

Якщо ці стратегії не реалізуються (з причин об'єктивного або суб'єктивного характеру), виникає міжгрупове суперництво або конфлікт.

Висновки до першого розділу

Вивчаючи концептуальні аспекти міжгрупових конфліктів ми прийшли до наступних висновків:

З точки зору мотиваційного підходу, поведінка групи та її позицію щодо окремих груп аналізується як відтворення її внутрішніх питань. З огляду на що мотиваційне пояснення міжгрупових конфліктів базується на добре відомій концепції розчарування визначення ворожості, що привела до належних дослідів у сфері міжгрупової взаємодії.

Ситуаційний підхід у дослідженні міжгрупових конфліктів міцно пов'язаний з іменем Шерифа, який мав за меті обґрунтувати, що визначальними факторами, що вирішують конкурентний чи кооперативний характер взаємодії між групами, є фактори ситуації безпосередньої групової взаємодії.

Експерименти Шерифа набули суспільного резонансу. На підставі песимістичних роздумів про неминучу колективну неприязнь, відправною точкою якої вважається людська сутність і взаємини між людьми, докази ситуативної детермінованості конфліктів створювали альтернативи впливу на взаємини між групами та, до того ж, можливість результативного врегулювання конфліктів. Поза тим, показники, досягнуті в ситуаційному підході, виявилися більш врегульованими з концепціями і роботами соціологічних науковців в сфері конфліктів.

Когнітивний підхід до міжгрупової взаємодії підкреслює вирішальну роль когнітивних установок груп по відношенню один до одного. За словами когнітивістів, визначним фактором взаємин між групами є не конкурентний чи кооперативний тип стану їх кооперації, а соціальні установки, що виникають в результаті.

Розділ 2. Стратегії вивчення поведінки сторін у міжгрупових конфліктах

2.1. Особливості поведінки представників ЛГБТ

У сучасному світі рівень демократії в суспільстві частково вимірюється ставленням суспільства до соціальних груп, які складають меншину, та до позиції держави, що прагне до задовільнення однакових прав до усього народу. ЛГБТ-рух в Україні є невіддільним компонентом інституціоналізації українського громадянського суспільства. Його учасниками є громадяни України, на яких поширюються всі права та свободи, закріплені в Конституції України. Однак на практиці більшість українського суспільства не готова прийняти нетрадиційну сексуальну поведінку як норму для певних соціальних груп, що виражається у звуженні їх законних можливостей та дискримінації.

Згідно зі шкалою Олпорта, яка вимірює ступінь упередженості та дискримінації в суспільстві та має 5 рівнів градації, частина українського суспільства наближається до кінцевої п'ятої відмітки – «ліквідація», коли група лівової частини має бажання фізично розправитися з групою меншини. Зрештою, рівень 4 визначає «фізичний напад», коли люди з меншини зазнають фізичної шкоди, що неодноразово демонструється, наприклад, під час спроб провести гей-паради. Нижні рівні: 3 – «дискримінація» (люди з меншини піддаються дискримінації, не надаючи їм можливостей та послуг, втілюючи тим самим упередженість у дії), 2 – «запобігання» (представники більшості активно обходять стороною представників меншості), 1 – «антителекуція» (представники більшості вільно жартують над представниками меншості), стала нормою поведінки для значної частини громадян України [27].

За даними західних дослідників, кількість людей, які мають одностатеві стосунки, змінюється від 2% до 10% від суцільного числа населення, не дивлячись на країну проживання. У записі про вимірювання сексуальної ідентичності, підготовленому Національним статистичним управлінням Великої Британії у 2010 році, зауважено, що 1,4% представників цієї країни почувають

себе бісексуалами або гомосексуалістами [21]. Аналіз приналежності до сексуальних меншин, проведений The Gallup Organisation у 2012 році, показав, що 3,4% опитаних американців визнали себе лесб'янками, геями, бісексуалами та трансгендерами [29].

В Україні досі систематичні соціологічні опитування кількості представників усіх типів ЛГБТ-рухів не проводились. Складність їх проведення полягає в тому, що характер відповідей буде обертатися навколо суспільства, держави і церкви, що оцінюють гомосексуальність і те, яку нішу у культурі вона займає в суспільстві. Якщо в суспільстві дискримінують нетрадиційну сексуальну поведінку, значна частина ЛГБТ-спільноти не відкрито висловлює свої сексуальні уподобання. Україна характеризується низьким рівнем відкритості населення щодо їх сексуальної орієнтації. Так, за результатами дослідження «Моніторинг порушень прав людини в контексті доступу ЧСЧ до основних послуг з профілактики, лікування ВІЛ/СНІДу», реалізованого Центром соціальних експертиз Інституту соціології НАН України Україна у 2010 році у чотирьох містах: у Львові та Миколаєві 39% респондентів ЧСЧ приховують свою сексуальну орієнтацію від усіх [12].

Розрахунки кількості ЧСЧ в Україні проводяться з 2005 року. Так, у 2005 році чисельність цієї групи становила від 303 тисяч осіб, що складало 2,5% українського чоловічого населення чи 3,6% чоловічого населення міст України у віці від 15 до 49 років. З часом метод розрахунку кількості прихованих груп вдосконалювався, а методи, застосовані у 2012 році, дозволили оцінити кількість ЧСЧ в Україні на рівні 225 тис. осіб, що становить 1,7% від міського чоловічого населення у віці 15-59 років [12]. Вищезазначені дані загалом підтверджуються Державною службою України з питань боротьби з ВІЛ / СНІДом та іншими соціально небезпечними захворюваннями, яка проводить національну оцінку кількості груп, вразливих до ВІЛ, до яких належать ЧСЧ.

В результаті спеціальних досліджень кількість такої групи у 2012 р. була визначена в межах від 200 до 249 тис. осіб [6]. Однак кількість представників усіх типів ЛГБТ-спільноти в Україні набагато перевищує наведені цифри.

На сучасному етапі проблемами ЛГБТ-спільноти опікується набагато більша кількість організацій різного типу: донорські організації, які підтримують інституційний розвиток ЛГБТ-спільноти та; неформальні ЛГБТ-асоціації; Сервісні організації ЧСЧ [11]. Слід зазначити, що ЛГБТ-організації, відчуваючи потребу в якісному спілкуванні та спільних зусиллях для забезпечення більш ефективного захисту прав своїх членів, створили у 2011 році Всеукраїнське об'єднання «Рада ЛГБТ-організацій України». Його засновниками стали: Всеукраїнська громадська організація «Гей-Альянс Україна», ГО «Інформаційно-освітній центр «Жіноча мережа», ГО «Міжрегіональний центр вивчення ЛГБТ-досліджень соціального проекту Донбасу», «Регіональний інформаційно-правовий центр для геїв та лесбіянок «Наш світ» [11].

Охарактеризувавши загальну картину становища ЛГБТ в Україні перейдемо безпосередньо до їх діяльності. Зупинимося саме на характеристиці подій 2020-2021 рр.

Основним фактором, який визначив роботу ЛГБТ-спільноти України у 2020 році, виявилася пандемія коронавірусу. Це змусило переважну більшість запланованих заходів та зустрічей перетворити на спілкування через Інтернет. Через епідемію коронавірусу та відповідні карантинні обмеження було скасовано Марш рівності в Києві, найбільшу та найпомітнішу ЛГБТ-подію в Україні протягом року. Його замінив Інтернет-марш рівності, який тривав всю неділю. Слоганом акції стали слова «Мама зрозуміє і підтримає!».

Рис. 2.1 KyivPride 2020 - Chervona Ruta

Ініціатори ХарківПрайду захотіли змінити харківський Марш Рівності на пробіг автомобілів головними вулицями міста, що стався 13 вересня без проблем з боку праворадикальних угруповань, які, разом з тим, реалізували свої дії в інших місцях Харкова. Утім же, ворожі противники ЛГБТ у Харкові (в основному, праворадикальне угруповання «фрайкора») в 2020 р. показували надвисоку активність і багаторазово втілювали напади на заходи зі сторони представників ЛГБТ та будівлі, де вони були пройдені.

Рис.2.2 . 5-8 жовтня 2020 року фасад ТРЦ Gulliver у Києві прикрашали кольори веселки та слоган «Бути різними добре разом!»

Попри карантинні заходи, українські ЛГБТ організації у 2020 році продовжували проводити різноманітні акції, здебільшого у форматі інтернет-зустрічей та інтерактивних веб-сторінок. Чергова XIII Національна ЛГБТІ-

конференція України теж пройшла 5–7 листопада онлайн. За наявності можливості та з дотриманням всіх заходів безпеки, відбувалися і фізичні заходи (семінари, тренінги тощо). Суттєво наростила свою громадську активність група ЛГБТ військових і волонтерів, які брали участь у пікетах, численних виступах на телебаченні, інтерв'ю для преси, зйомках відеороликів і документальних кінострічок, продемонстрованих на кінофестивалі «Молодість» [11]. На місцевих виборах 25 жовтня 2020 року у депутати місцевих рад вперше балотувалися відразу декілька відкритих ЛГБТ кандидатів – втім, жоден з них не зміг перемогти суперників.

Замість того, аби проводити Марш Рівності, ініціатори ОдесаПрайд 2020 захотіли влаштувати прилюдну маніфестацію на захист прав ЛГБТ у вигляді «живого ланцюга», втім дуже стрімко після дебюту кампанії на неї було скоєно замах угрупованням молодих людей під стягами організації «Традиція і порядок».

Незважаючи на карантинні посилення, ЛГБТ організації України в 2020 р. не переставали втілювати у життя всілякі кампанії, в основному у вигляді інтернет-аудієнцій та мультимедійних веб-сторінок. Подальша XIII Національна ЛГБТІ-нарада України також відбулася 5-7 листопада в онлайн-режимі. При виникненні необхідності та з виконанням всіх запобіжних заходів надійності, траплялися і фізичні проведення (симпозіуми, семінари і т.д.). Значно оптимізувала свою соціальну діяльність група ЛГБТ військовослужбовців і добровольців, які приєднувалися до мітингів, незліченних інтерв'ю на телебаченні, виступів для газет, зйомках відеоматеріалів і науково-популярних фільмів, показаних на кінофестивалі «Молодість» [11]. На тутешніх референдумах 25 жовтня 2020 на парламентарі міських рад перший раз вибралося зразу кілька відкритих ЛГБТ претендентів - проте, жоден з них не зумів перемогти супротивників.

У рамках написання даної роботи ми здійснили аналіз соціальних мереж на предмет присутності ЛГБТ спільнот в Youtube та Facebook з метою популяризації їх діяльності. Зокрема було встановлено, що на платформі Youtube та Facebook функціонує сторінка KyivPride - українська громадська організація, метою якої є сприяння досягненню повного дотримання прав людини для ЛГБТ в Україні.

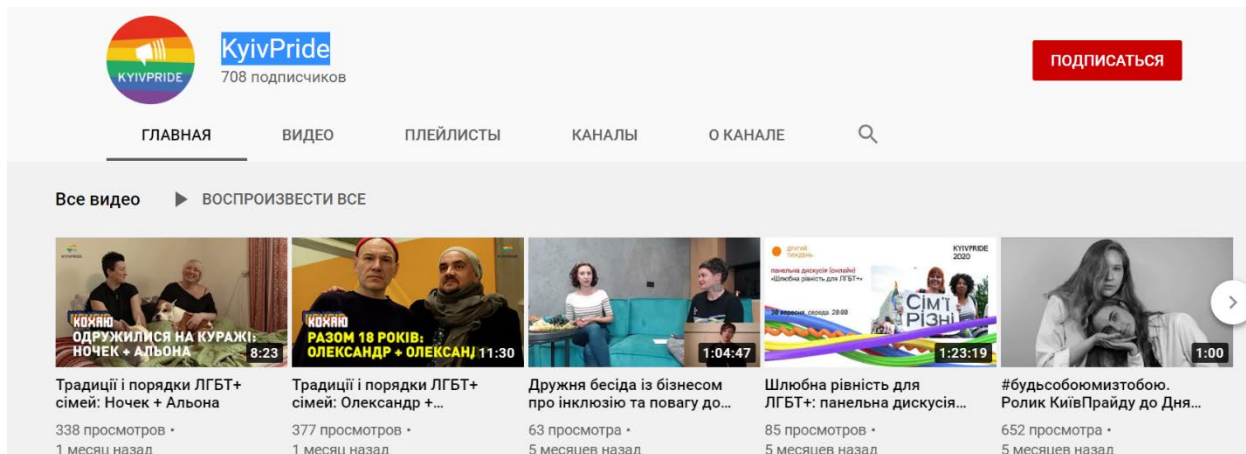

Рис. 2.3 Сторінка KyivPride на платформі Youtube

Здійсвивши аналіз публікацій було встановлено, що значна частина з них присвячена захисту прав, висвітленню проблем з якими стикаються представники ЛГБТ в Україні.

Загалом, потрібно зазначити, що на фоні нестримного українського суспільно-політичного життя впродовж усіх років її суверенності, проблеми ЛГБТ ніколи не вважалися до потрібної міри актуальними - незмінно виявлялися більш значущі питання, які цікавлять увесь народ і вимагають термінового врегулювання. У 2020 році серед таких проблем знаходилися виникнення епідемії коронавірусу і постійна політична полеміка, зосереджена у державній владі та правлячій партії. Втім, українське суспільство зазнає на собі впливу глобальних закономірностей в бік зміцнення терпимості до ЛГБТ співгромадян і їхньої консолідації до суспільного життя, а загальнодержавний курс, що

був проголошений, на переорієнтацію України до ЄС потребує від представників влади відповідних кроків до врегулювання проблем ЛГБТ- об'єднання.

2.2. Джерела агресивної поведінки представників ультра правих об'єднань

Упродовж перших 20 років після проголошення суверенітету України націоналістичні угруповання, безумовно, залишалися маргінальними членами суспільства. Проте протягом останніх декількох років стан справ змінився. Український Євромайдан 2014 року та подальша російська ворожість дозволили ультрарадикальним переконанням та угрупованням, разом з їхніми поборниками та агітаторами, отримати чималу легітимацію з боку широкої аудиторії.

На сучасному етапі екстремістські групи намагаються агресивно нав'язати свою волю українському суспільству, в тому числі застосовуючи насилля у бік тих, чії політичні та культурні переконання відрізняються від їхніх. Ці угруповання представляють реальну фізичну загрозу для прихильників лівих, феміністичних та ліберальних рухів, ЛГБТ-активістів, правозахисників та етнічних та релігійних меншин.

Найбільш тривожним елементом демонстрації сили ультра правих є те, що вони ще не отримали жодного належного покарання від керівництва держави. Їхнє функціонування ставить під загрозу легітимності влади та країни, руйнує її народовладні інститути та займається дискредитуванням поліції. Екстремістські групи здійснюють ідеологічно вмотивоване насильство з метою придушення та ліквідації будь-якої сили, яка, на їх думку, не має права на публічне представництво в суспільстві. Їхні дії спрямовані на «очищення» громадського простору від усього, що вони вважають шкідливим для нації або неприйнятним у контексті триваючої війни.

До їх агресорів належать альянси, які боронять права представників ЛГБТ, на ряду з політичними конкурентами, котрі в основному підтримують ліву політику. Насильство (як правило, у символічній формі вандалізму) рідше

спрямоване проти установ та пам'яток, пов'язаних з національними меншинами. За даними Асоціації єврейських неурядових організацій та громад України щодо антисемітських актів вандалізму, подібні напади на сучасному етапі трапляються набагато частіше [22], ніж п'ять чи десять років тому. Однак нещодавно до списку цілей ультраправих ксенофобських атак було додано ще кілька. На додаток до попередніх нападів на меморіали Голокосту, нещодавно були здійснені напади на місця, пов'язані з недавніми політичними дебатами або конфліктами, а саме на польські військові кладовища на Волині, пам'ятники національних культурних об'єктів. Спадщина Угорщини на Закарпатті та, звичайно, будівля Української православної церкви Московського патріархату. Також повідомлялося про поодинокі випадки відвертого фізичного насильства, заснованого на расовій ненависті, хоча вони стали рідшими, ніж кілька років тому. Єдиним винятком у цьому відношенні є агресія проти ромів.

2.3. Механізми вирішення міжгрупових конфліктів

У дослідженні 2015 року, опублікованому в Європейському журналі соціальної психології, дослідники Гуннар Леммер і Ульріх Вагнер вивчали ефективність міжгрупових контактів в зниженні етнічних забобонів [27].

Теорія міжгрупових контактів заснована на ідеї, що взаємодія між членами різних груп допомагає поліпшити міжгрупові відносини і зменшити міжгрупову напруженість і упередження. Лабораторні та реальні дослідження вивчали вплив різних типів взаємодій, включаючи особистий контакт, непрямі форми контакту і віртуальний контакт, на зменшення упереджень між різними групами.

Дослідження, що проводяться в цій області, використовують широкий спектр дослідницьких проектів і методологій для вивчення безлічі різних змінних. Щоб зрозуміти загальний зміст цієї роботи, дослідники провели метаналіз досліджень, які вивчають реальні міжгрупові контактні втручання.

Результатом пошуку було 73 документи, що містять 129 незалежних порівнянь, які оцінювали ефективність прямих або непрямих втручань між груповими контактами відразу або до 1 року після завершення втручання. Дослідники виявили, що загальні втручання між групами в контактні призвели до поліпшення ставлення до інших груп, як при негайному тестуванні, так і через 1 рік. Втручання з використанням прямого контакту «віч-на-віч», непрямих контактів або їх поєднання були однаково ефективними. Розглядаючи конкретні типи контактних втручань, дослідники виявили, що вони використовують контактні зустрічі (тобто там, де людей збирають разом, як правило, шляхом структурованих групових дискусій про міжгрупові стосунки), методи кооперативного навчання (тобто, коли людей збирають разом, щоб працювати над загальною метою навчання, яка не пов'язана з міжгруповими стосунками, і розширений контакт (тобто, коли люди потрапляють під розповіді, відеофільми чи вистави, що демонструють позитивні стосунки між даними групами), щоб бути ефективними; однак ефективність віртуальних контактних програм (тобто непряма взаємодія за допомогою комп'ютерних систем) не можна було перевірити. Дослідники виявили, що контактне втручання є ефективним у місцях з високою інтенсивністю конфліктів між групами

Проаналізовані результати свідчать про те, що контактні втручання між групами можуть бути цінним інструментом для зменшення упереджень та посилення взаєморозуміння між групами ЛГБТ і ультра правими об'єднаннями.

Висновки до другого розділу

Україна характеризується низьким рівнем відкритості населення щодо їх сексуальної орієнтації. В Україні досі систематичні соціологічні опитування кількості представників усіх типів ЛГБТ-рухів не проводились. Складність їх проведення полягає в тому, що характер відповідей буде залежати від того, як суспільство, держава та церква оцінюють нетрадиційну сексуальну орієнтацію та яку культурну нішу вона займає в суспільстві. Проблематичність їхнього втілення в життя зводиться до того, що тип відповідей повинен обумовлюва-

тися тим, як держава, церква та суспільство будуть охарактеризовувати гомосексуальну орієнтацію і тим, яку нішу вона займе у культурному житті суспільства. Якщо в суспільстві дискримінують нетрадиційну сексуальну поведінку, значна частина ЛГБТ-спільноти не відкрито висловлює свої сексуальні уподобання. В результаті спеціальних досліджень кількість такої групи у 2012 р. була визначена в межах від 200 до 249 тис. осіб. Однак кількість представників усіх типів ЛГБТ-спільноти в Україні набагато перевищує наведені цифри.

На сучасному етапі проблемами ЛГБТ-спільноти опікується значна кількість організацій різного типу: донорські організації, які підтримують інституційний розвиток ЛГБТ-спільноти та; неформальні ЛГБТ-асоціації; Сервісні організації ЧСЧ. Слід зазначити, що ЛГБТ-організації, відчуваючи потребу в якісному спілкуванні та спільних зусиллях для забезпечення більш ефективного захисту прав своїх членів, створили у 2011 році Всеукраїнське об'єднання «Рада ЛГБТ-організацій України».

Аналізуючи джерела агресивної поведінки ультра правих об'єднань ми прийшли до висновку, що на сучасному етапі екстремістські групи намагаються агресивно нав'язати свою волю українському суспільству, в тому числі застосовуючи насилля у бік тих, чий політичні та культурні переконання відрізняються від їхніх. Вони представляють реальну фізичну загрозу для прихильників лівих, феміністичних та ліберальних рухів, ЛГБТ-активістів, правозахисників та етнічних та релігійних меншин.

Вивчаючи механізми вирішення міжгрупових конфліктів ми прийшли до висновку, що контактні втручання між групами можуть бути цінним інструментом для зменшення упереджень та посилення взаєморозуміння між групами ЛГБТ і ультра правими об'єднаннями.

Розділ 3. Методологія дослідження механізму врегулювання міжгрупового ціннісного конфлікту

3.1. Опис конфліктної ситуації

У рамках даного дослідження ми здійснили аналіз конфліктної ситуації, що виникла між представниками ЛГБТ та ультра правими об'єднаннями. Сутічка сталася 29 серпня 2019 року [4]. Дані про даний конфлікт аналізувалися на основі публікацій:

- «У Києві побили ветерана АТО з ЛГБТ-спільноти: подробиці інциденту» [4];

- Конфронтації та насильство ультраправих в Україні 14.10.2018-14.10.2019 [10].

Карта конфлікту представлена в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Карта реєстрації конфлікту між ЛГБТ та ультра правими

№ п/п	Ознаки	Тип конфлікту: ціністний, міжгруповий
1.	Передконфліктна (латентна) стадія або передумови конфлікту	Нападу передували погрози та образи в особистих повідомленнях.
1.1.	Виникнення проблемної ситуації	Під час дійств, приурочених до іловайських подій 2014 року, колишній товариш по службі скоїв напад на Віктора Пилипенка, за-служеного бійця батальйону «Донбас», який став першим українським військовослужбовцем, відкрито заявившим про свою нетрадиційну сексуальну орієнтацію, та гей-активіста, який приймав участь у Марші на підтримку ЛГБТ.
1.2.	Усвідомлення об'єктивної проблемної ситуації сторонами	Необґрунтовані дії з боку нападника, який керувався лише своєю нетерпимістю до учасників ЛГБТ спільнот.
1.3.	Спроби вирішити конфліктну ситуацію неконфліктними способами	Нападник спочатку викрикував образи, а після того, як Пилипенко запропонував відійти в сторону від Стіни пам'яті, той без зайвих слів почав бити по обличчю кулаками. Інші ветерани відтягнули забіяк.
2.	Середовище та його вплив на конфлікт (мікро- і макро) і навпаки	Упереджене ставлення значної частини українського населення до представників ЛГБТ.
2.1.	Внутрішні фактори конфлікту	Відкрите гомофобство зі сторони агресора.
2.2.	Економічні та соціальні питання	Несприйняття суспільством існування гомосексуальних відносин.
3.	Зовнішні фактори конфлікту	Існування ультраправих організацій.
3.1.	Реакція місцевої влади	Постраждавший склав заяву і, як зазначено, було сформульовано кримінальне провадження за статтею про прояв агресії на підставі ненависті по причині сексуальної орієнтації.
3.2.	Реакція ЗМІ	Висвітлення даного конфлікту. Публікації на сайтах інтернет-видань: hromadske [4], РБК-Україна [17], ТСН [16], LB.ua та інші.

3.3.	Реакція інших (схожих) об'єднань	<p>Справа збудила цікавість з боку Мониторингової місії Організації Об'єднаних Націй, яка охарактеризувала даний акт насильства як недопустимий.</p> <p>Мониторингова місія ООН з прав людини / UN Human Rights Monitoring Mission ...</p> <p>- 18 год · 🌐</p> <p>(in English below/ниже на русском языке) Жорсткий напад на відкритого гея, який служив в українській армії в зоні конфлікту. На нього напали зі спини і вдарили по голові під час заходу, присвяченому вшануванню пам'яті загиблих військових. Інцидент стався в Києві 29 серпня. ❌ Таке насильство – недопустиме. Ми закликаємо Національну поліцію України провести ефективне розслідування та припинити безкарність за злочини на ґрунті сексуальної орієнтації та ґендерної ідентичності.</p>
4.	Інцидент	Напад учасника бойових дій на ветерана батальйону «Донбас» Віктора Пилипенка, який є відкритим геєм і ЛГБТ+ активістом
5.	Конфліктна ситуація	Нетерпимість агресора до представників ЛГБТ
6.	Об'єкт конфлікту	Віктор Пилипенко – представник ЛГБТ
7.	Предмет конфлікту	Приналежність Віктора Пилипенка до ЛГБТ
8.	Детермінанти конфлікту	Нетерпимість до факту приналежності одного із бійців АТО до ЛГБТ спільноти
9.	Суб'єкти (сторони) конфлікту	Агресор і представник ЛГБТ
10.	Протиріччя конфлікуючих сторін	Протиріччя виникли на основі відношення сторін до ЛГБТ
9.1.	Групи підтримки (інші)	Група підтримки нападника – ультра праві; Група підтримки жертви – члени ЛГБТ, ООН, громадськість, що відноситься до факту існування ЛГБТ з терпимістю
9.2.	Мотивація сторін	Агресор – мотив пригнічення прав членів ЛГБТ, показ нетерпимості. Жертва – захист особистих прав.

11.	Ініціатори конфлікту	Учасник АТО і його група підтримки
12.	Кількісний і якісний склад суб'єктів конфлікту	Конфлікт відбувся безпосередньо між двома особами, однак являється складовою довготривалого протистояння представників ЛГБТ та ультра правих.
13.	Рівень організації, обсяг ресурсів суб'єктів конфлікту	Конфлікт не був запланований а був спровокований безпосередньою зустріччю колишніх соратників по службі.
14.	Рівень колективної ідентичності	Жертва - Віктор Пилипенко відносить себе до представників ЛГБТ. Агресор – відносить себе до групи ультра правих.
15.	Відносини (взаємодія) конфліктуючих сторін	Відносини напружені, учасники конфлікту в минулому перебували на спільній службі.
16.	Сила сторін конфлікту	Під час сутички на підтримку жертви виступили учасники маршу, які засудили негідну поведінку агресора а після самого конфлікту правоохоронні органи, ООН, громадськість. На підтримку агресора – ультра праві.
17.	Конфліктна поведінка	Погрози та факт фізичного побиття.
17.1	Стратегії конфліктної поведінки сторін	Жертва Віктор Пилипенко намагався врегулювати конфлікт за допомогою прямого посилання (під час переписки) на те, що він як і кожна людина має право на життя і свободу в своїй сексуальній орієнтації. Стратегія агресора – здійснити факт нападу під час масового заходу з метою привернення уваги громадськості до несприйняття ультра правими факту існування ЛГБТ як норми.
18.	Конфліктогени	Упередженні відношення з боку частини суспільства до представників ЛГБТ.
19.	Контекст конфлікту (політичні, правові, моральні характеристики тощо)	Контекст – несприйняття права визнання можливості існування іншої сексуальної орієнтації.
20.	Цілі конфлікту	Привернення уваги, демонстрація упередженого відношення
21.	Засоби конфлікту	Фізичний акт агресії
22.	Ескалація конфлікту	Активізація діяльності ультра правих в Україні за останні роки.

23.	Прямі результати конфлікту	<p>Завдання тілесних ушкоджень</p>
24.	Післяконфліктна стадія (наслідки конфлікту)	Порушена кримінальна справа щодо ветерана АТО про напад на підставі ксенофобії у зв'язку з сексуальною орієнтацією
25.	Конструктивні та деструктивні функції конфлікту	<p>Конструктивні – привернення уваги ООН до проблематики становища ЛГБТ спільноти в Україні;</p> <p>Деструктивні – завдання тілесних пошкоджень, порушення особистих прав жертви</p>
26.	Способи й форми локалізації та розв'язання конфлікту	Конструктивний діалог
27.	Індикатори виміру конфлікту	Кількість жертв, висвітлення в ЗМІ
28.	Способи профілактики (попередження) конфлікту	Формування толерантного відношення суспільства до представників ЛГБТ
29.	Органи й служби, що забезпечують профілактику, врегулювання й рішення конфлікту	Навчальні заклади, ЗМІ, органи влади – формування толерантного відношення до ЛГБТ спільноти.

3.2. Методи дослідження конфлікту

Беручи початок від 14 жовтня 2018 року громадська організація «Інститут Республіка» разом з Rosa-Luxemburg-Stiftung накопичує та класифікує відомості стосовно вуличного насилля в Україні, а також, протидій зі сторони

праворадикальних партій, громадян, груп та організацій. Підґрунття даних формується на базі поденного контролю за повідомленнями, що надходять з сайтів макрорегіонального, національного та активістського характерів, а також, із соцмереж. Ці показники роблять можливою оцінку значення проблеми, допомагають у розумінні тенденцій, відзначають найбільш помітних акторів ультраправого руху та дають змогу з'ясувати необхідну інформацію, стосовно того, яке коло осіб частіше за все трансформується у постраждалих від надмірної активності правих радикалів на вулицях.

Відомості, що були зібрані, у свою чергу, являють собою проблематизацію наступного факту: вимоги до проведення розслідування стосовно ультраправого насилля, не беручи до уваги окремі випадки, не входять до переліку громадянських суспільних вимог до МВС. У якості прикладу, можна привести наступний випадок: 27 вересня 2019 року пройшла акція, яка отримала назву: «Хто наступна Гандзюк?». Активістки, які підтримували дану акцію, веліли розшукати та скарати тих, хто винний у спалахах агресії у бік учасниць акції. Gazeta.ua випустила статтю, датовану 28 вересням 2019 року, у якій йдеться про минулорічну акцію подібного характеру, під час якої учасниці склали перелік справ, по причині яких має вестися слідство [8]. А втім поміж них не знайшлося ні однієї справи, яка б мала відношення до актів насильства у сторону членів ЛГБТ-спільноти, предствивниць руху фемінізму або ж «лівих» радикалів, які були вчинені правими радикалами.

Надзавданням експертного проекту мається на увазі досконале дослідження організації праворадикальних груп в Україні і вивчення мотивів та ймовірних результатів даної діяльності. Він орієнтований на накопичення та класифікацію з приводу вуличних розбоїв і полеміки з боку націоналістичних груп, організацій, партій, співвітчизників з ультраправими переконаннями, у тому числі і нападків на підставі неприязні.

Фінальним підсумком проекту стало формування бази прецедентів націоналістичного безчинства та протиборства в Україні.

Головним принципом накопичення інформації виявився моніторинг макрорегіональних, національних, активістських та місцевих соцмереж та веб-ресурсів, а також їх повідомлень за кожен день.

Безумовно, відомості, набуті внаслідок моніторингу, відтворюють тільки ту частку націоналістичної вуличної діяльності, що проілюстрована в першоджерелах моніторингу. Втім ці відомості збираються регулярно, а значить, дають право:

- охарактеризувати серйозність проблеми;
- знайти закономірності в поведінці праворадикальних;
- зрозуміти динаміку насильницької та популістської вуличної активності правих радикалів;
- визначити особливо показових виконавців поміж організованих націоналістів;
- вислідковувати ті групи індивідів, які частіше за все постають потерпілими від ультрарадикальної вуличної активності.

Порівняємо показники моніторингу за один рік від 14 жовтня 2018 р. до 14 жовтня 2019 р. Особливо, моніторинг задокументував 137 прецедентів ескаляцій та насильницьких актів, скоєних праворадикалами, 48 з яких охарактеризовувалися як протиборство, а 89 містили у собі фактори насильства у бік людей або майна.

Більшість епізодів насильництва та зіткнень – 23 – було задокументовано у листопаді 2018 року. З усіх цих випадків лише 11 мали протиборний характер. Усі інші 12 мали у собі характерні прояви насильства. Цей місяць став піком активності, якщо казати про праворадикальне угруповання «С14», яке відзначилося у 15 з 23 конфліктних ситуаціях, як наприклад: у протестах із використанням сили довкола загибелі політичної діячки Катерини Гандзюк,

нападках у бік політичних діячів з опозиції, а також, у бік представників ЛГБТ+ спільноти, конфронтаціях та проявах насильства проти бізнесу, що був звинувачений «С14» у підтримці сепаратизму та непереконливому «патріотизмі» та інше. Після листопада місяця активна діяльність «С14» певною мірою знизилася, що, цілком можливо, сталося через те, що члени даної організації вирішили покращити свій імідж. На другому і третьому місцях за величиною прецедентів виявилися лютий 2019 року та травень того ж самого року, коли сталася приблизно одна і та ж сама кількість проявів конфронтації та насильництва – 17 випадків у лютому (8 з яких мали конфронтаційного характеру, а у 9 були присутні елементи насильництва), а також, 18 випадків у травні (7, знову ж таки, мали конфронтаційний характер, а у 11 були присутні елементи насильства). Більшість випадків, що трапилися у лютому, мали відношення до прагнення здійснити контроль над мистецтвом, релігійного фанатизму та передвиборчої кампанії,. Травень став місяцем, коли націоналісти вирішили скоювати напади на заходи, пов'язані із відзначанням свят 1 та 9 травня, а також із підпримкою ЛГБТ+-спільноти у Кривому Розі, Чернівцях та Запоріжжі.

Найбезпроблемнішими повними місяцями аналізу стали квітень та серпень 2019 року, за які було задокументовано всього-на-всього по два прецеденти– всі мали насильницький характер. Безсумнівно, пауза в ультрарадикальній вуличній активності стосувалася завершення виборчої кампанії та змін в уряді – вірогідніше за все, націоналісти докладали зусилля, аби здійснити переорієнтацію у досі не баченій політичній дійсності (див. рис. 3.1).

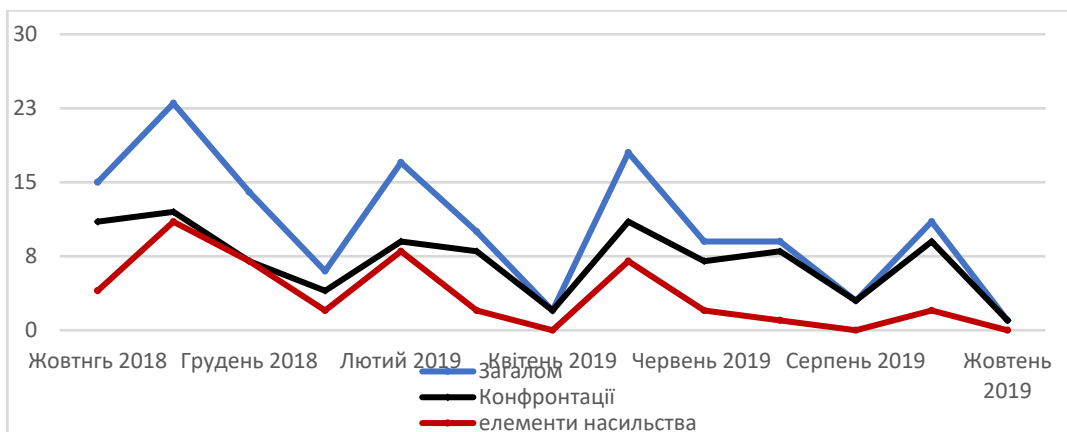

Рис.3.1 Динаміка кількості випадків насильства

Рис. 3.2 Найбільш помітні актори ультра правих

В процесі проведення аналізу нами були виділені ключові акти насильницьких дій ультраправих по відношенню до представників ЛГБТ за досліджуваний період (див. табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Конфлікти між ультраправими та представниками ЛГБТ

від 14.10.2018 р. до 14.10.2019 р.

№	Дата	Опис конфлікту

1	18.11.2018	«Національний корпус», «С14», «Братство», «Карпатська Січ», «Правий сектор», «Катехон» і «Традиція і порядок» напали на марш пам'яті представників трансгендерної спільноти, який налічував приблизно 50 демонстрантів.
2	29.08.2019	Під час дійств, приурочених до подій 2014 року, що трапилися в Іловайську, колишній товариш по службі скоїв напад на заслуженого бійця батальйону «Донбас» Віктора Пилипенка, який є відкритим гомосексуалістом та поборцем прав ЛГБТ+, який також був залучений до проведення Маршу рівності (цей конфлікт був розглянутий у пункті 3.1).
3	28.09.2019	Напад ультраправих на ветерана Василя Давиденка. Постраждалий пізніше склав заяву, згідно з якою було сформульовано кримінальне провадження про прояв агресії на підставі ненависті по причині сексуальної орієнтації.
4	8.03.2019	«Братство», «Катехон», «Традиція і порядок» та «Сокіл» поблизу монументу княгині Ольги протестували проти маршу феміністок.

5	11.04.2019	«Сестринство святої Ольги», «Братство», «Традиція і порядок» та «Катехон» доклали зусиль, аби зірвати Європейську лесбійську конференцію. Праві радикали користувалися отруйним газом, який викликав сльозоточивість. Вони залили газом місце, крізь яке заходили люди, маючи, при цьому, декілька бит, унаслідок чого постраждало 10 представників ЛГБТ-спільноти.
6	15.05.2019	«Національний корпус» та «С14» напали із зеленкою на учасниць кампанії, яку проводила ЛГБТ+ спільнота та яка мала назву «Сто кроків гордості». Кампанія адресувалася роковині виключення нетрадиційної сексуальної орієнтації у 1990 році з Міжнародної класифікації хвороб.
7	17.05.2019	Праворадикали з «Катехону» облили сльозогінним газом учасниць акції на підтримку прав ЛГБТ+ спільноти
8	19.06.2019	Четверо чоловіків напали на відвідувачок кіноперегляду у межах «КиївПрайду», що відбувся у місці, де збираються люди, на базі платформи «Ізоляція», яка займається культурними ініціативами.
9	15.09.2019	«Правий сектор», «Традиція і порядок» та «Фрайкор» здійснили напад на заїняття, яке стосувалося теми толерантності та відбувалося на базі Харківського літературного музею.

Таким чином, на основі проведеного аналізу встановлено, що найбільш активними організаціями ультра правих в Україні являються «С14», «Національний корпус» і «Традиція і порядок» за 2018-2019 даними організаціями здійснено 81 акт -насильства, значна частка даних насильницьких дій припала саме на конфлікти з представниками ЛГБТ.

3.3. Рекомендації щодо вирішення між групового конфлікту

Згідно з системою, опрацьованою за підтримки американських фахівців з дослідження конфліктології, Ральфа Х. Кілмена та Кеннета У. Томаса, є п'ять головних стилів, якими користуються задля вирішення будь-якого конфлікту.

Таблиця 3.2

Стилі, якими користуються задля вирішення конфліктів (використовуючи теорію У. Томаса – Х. Кільмена) [30]

Вид стилю	Характеристика стилю	Рекомендовано застосовувати в таких випадках	Не рекомендовано в таких ситуаціях

<p>Стиль конкуренції/ суперництва («Акула»)</p>	<p>Натиск однієї сторони на іншу задля нав'язання власної варіації. Триумф одних перетворюється на поразку для інших.</p>	<p>Ранг і престиж підсилений владою. Важлива швидкість прийняття та реалізації рішення. Відносити між сторонами недовготривалі. Індід усвідомлює правильність своїх підходів чи рішень у цій ситуації, а отже, він спроможний твердо стояти на своєму.</p>	<p>Коли та сторона, яка зазнала поразки, має змогу отримати реванш, коли доречно довідатися більше інформації про її вподобання, коли лише встановлення постійних стосунків задовільнить ваш інтерес. Цей стиль не підходить для особистих стосунків.</p>
<p>Стиль ухилення («Черепашка»)</p>	<p>Стиль виражається у спробі перейти на іншу тему, виходу з кімнати або здійсненні чого-небудь такого, що усуне або відтермінує конфлікт для того, хто ухиляється</p>	<p>Коли у вас немає необхідної інформації, коли існує занадто серйозне напруження у взаєминах, ризиковано шукати рішення проблеми у даний момент, потрібно дістати перевагу у часі</p>	<p>Коли для вас є значущим саме питання, коли існує імовірність утруднення ситуації з часом, а також появи надлишкових проблем</p>
<p>Стиль пристосування («Плюшевий ведмедик»)</p>	<p>Проблема замовчується. Створюється видимість злагоженості. Ви намагаєтеся досягти компромісу з опонентом. Друга сторона завжди перемагає.</p>	<p>Коли важливо зберегти стосунки, а спірне питання для вас малозначуще. Коли ви не маєте шансів виграти. Коли і це може стати корисним уроком для іншої сторони</p>	<p>Коли питання для вас важливе й вимагає ухвалення рішення.</p>

Стиль компромісу («Лисиця»)	Обидві сторони займаються пошуками компромісу у певних питаннях. Жодна зі сторін не одержує перемоги	Сторони мають потенціали для взаємообміну перевагами. Перемога однієї зі сторін не актуальна. Ви жадаєте отримати блискавичне рішення, можете прийняти короткочасну користь. Щоб не втратити все, ви згодні прийняти хоча б щось	Сторони мають сумніви щодо виконання домовленостей іншою стороною, компромісу досягти нереально. Намагання задовольнити умови робить його здійснення проблематичним
Стиль співробітництва («Сова»)	Згідно з цим стилем, індивідуум енергійно залучається у вирішення конфліктної ситуації і захищає свої інтереси, але намагається при цьому об'єднуватися зі своїм супротивником, позначити потреби, обов'язки та інтереси обох сторін, а потім обмірковувати їх	У сторін є час для знаходження задовільного рішення, кваліфікація, прагнення та компетенція для отримання додаткової користі	Недостатність часу, одна зі сторін не націлена на співпрацю чи у неї недостатньо відповідних повноважень

Першим і основним засобом вирішення проблеми деструктивної взаємодії для більшості людей в даний час є формування навиків соціальної взаємодії. До них відносяться як реальні центри і компанії, які організують різноманітні заходи, метою яких є знайомство людей, так і їх віртуальні зв'язки, що є куди менш ефективними, проте набагато більш доступними для широкої аудиторії.

Друга група способів формування навиків конструктивної взаємодії – це само- і взаємодопомога з використанням різних психологічних і соціально-психологічних методик. Тут можливі самостійні заняття за допомогою

спеціальної літератури, яка в надлишку є в сучасних книжкових магазинах, а також заняття з фахівцем-психологом чи соціальним психологом як в групах, так і в індивідуальному порядку.

Пропонуємо наступні принципи досягнення конструктивної взаємодії.

Принцип власної, не залежної ні від чого, цінності особистості налаштовує на підтвердження самотності та унікальності будь-якого суб'єкта взаємодії і необхідності розуміння і врахування цього в процесі конфлікту.

Принцип терпимості розраховує на толерантність до усіх переконань, безпристрасність в оцінюванні інших, а також подій, позитивність загального фону відносин.

Принцип інтерактивної конгруентності відображає взаємну зацікавленість і активність контактуючих сторін в узгодженні цілей і смислів спільних дій: в координації засобів і способів досягнення консенсусу.

Принцип відвертості чи відкритості у грі допускає регулювання значимої сторони взаємин і спирається на положення поведінки: «не прагнути до перемоги за всяку ціну: вести себе благородно, по-лицарськи; головне - не перемога над суперником, а вирішення проблеми».

Принцип колегіальності відображає співробітництво, спрямованість на прийняття рішень і здійснення діяльності групою осіб у співпраці, партнерстві, співтоваристві, а не одноосібно.

Принцип корпоративності доповнює принцип «самоцінності особистості» і відображає ознаки не тільки унікальності кожного члена групи, але і неповторності будь-якої спільноти, що розвивається за законами людської етики, що об'єднує своїх членів єдністю цільових установок і форм поведінки, що впливає на відновлення індивідуальності в групі.

Принцип продуктивності відображає відповідність взаємодії цілям розвитку групи і конкретної особистості.

Висновки до третього розділу

У рамках практичної частини дослідження ми здійснили аналіз конфліктної ситуації, що виникла між представниками ЛГБТ та ультра правими об'єднаннями (напад на Віктора Пилипенко – представник ЛГБТ). Висвітлення даного конфлікту було здійснено на сайтах інтернет-видань: hromadske, РБК-Україна, ТСН, LB.ua та інші. Сутичка сталася 29 серпня 2019 року. На основі аналізу даної конфліктної ситуації нами було здійснено карту конфлікту, у якій були визначені передумови, зміст, характер, наслідки та інші складові конфліктної ситуації.

Здійснивши аналіз ЗМІ ми прийшли до висновку, що з 14 жовтня 2018 року до 14 жовтня 2019 року було вчинено 137 епізодів протистоянь та насильництва з боку праворадикалів, 48 з яких мали конфронтаційний характер, а 89 відзначалися проявом насильства щодо людей або майна. Визначено, що найбільш активними організаціями ультра правих в Україні являються «С14», «Національний корпус» і «Традиція і порядок» за 2018-2019 даними організаціями здійснено 81 акт -насильства, значна частка даних насильницьких дій припала саме на конфлікти з представниками ЛГБТ.

У рамках дослідження нами були запропоновані наступні засобом вирішення проблеми деструктивної взаємодії: формування навиків соціальної взаємодії. До них відносяться як реальні центри і компанії, які організують різноманітні заходи, метою яких є знайомство людей, так і їх віртуальні зв'язки, що є куди менш ефективними, проте набагато більш доступними для широкої аудиторії. Друга група способів формування навиків конструктивної взаємодії – це само- і взаємодопомога з використанням різних психологічних і соціально-психологічних методик.

Висновки

Отже, під час дослідження ми прийшли до наступних висновків:

1. Конфлікт – це активні взаємоспрямовані прояви особистостей або груп, викликані серйозними розбіжностями, які накладають відбиток на успіх або неуспіх, у процесі реалізації певної моделі поведінки та впливають не тільки на соціальний ефект, а й на психічне і фізичне здоров'я людини.

2. З точки зору мотиваційного підходу, групова поведінка, а також відношення до інших груп досліджується як віддзеркалення її внутрішніх проблем. До прикладу, негрупова ворожнеча (та, яка спрямована назовні) є результатом внутрішньої напруги та проблем у групі, її особистісних конфліктів та протирічч. Таке пояснення називається мотиваційним, оскільки група потребує зовнішнього конфлікту для вирішення власних проблем.

3. Ситуаційний підхід у дослідженні міжгрупових конфліктів міцно пов'язаний з іменем Шерифа, який встановив, що вирішальними факторами, що визначають кооперативний або конкурентний характер міжгрупової взаємодії, є фактори ситуації безпосередньої групової взаємодії.

4. Когнітивний підхід до міжгрупової взаємодії підкреслює вирішальну роль когнітивних установок груп по відношенню один до одного.

5. Український ЛГБТ-рух є невід'ємною частиною інституціоналізації українського громадянського суспільства. Його учасниками є громадяни України, на яких поширюються всі права та свободи, закріплені в Конституції України. Однак на практиці більшість українського суспільства не готова прийняти гомосексуальну поведінку як правило для певних соціальних прошарків, що виражається у звуженні їх законних можливостей та дискримінації.

6. Аналізуючи діяльність екстремістських груп на сучасному етапі, ми прийшли до висновку, що вони намагаються агресивно нав'язати свою волю українському суспільству, в тому числі застосовуючи насилля проти людей з протилежними культурними та політичними поглядами. Ці групи представляють реальну фізичну загрозу для прихильників лівих, феміністичних та ліберальних рухів, ЛГБТ-активістів, правозахисників та етнічних та релігійних меншин.

7. Встановлено, що теорія міжгрупових контактів заснована на ідеї, що взаємодія між членами різних груп допомагає поліпшити міжгрупові відносини і зменшити міжгрупову напруженість і упередження. Ми прийшли до висновку, що контактні втручання між групами можуть бути цінним інструментом для зменшення упереджень та посилення взаєморозуміння між групами ЛГБТ і ультра правими об'єднаннями.

8. У рамках даного дослідження ми здійснили аналіз конфліктної ситуації, що виникла між представниками ЛГБТ та ультра правими об'єднаннями. Сутичка сталася 29 серпня 2019 року. На основі аналізу даної конфліктної ситуації нами було складено карту конфлікту, у якій були визначені передумови, зміст, характер, наслідки та інші складові конфліктної ситуації.

9. Здійснивши аналіз ЗМІ ми прийшли до висновку, що з 14 жовтня 2018 року до 14 жовтня 2019 року було вчинено 137 епізодів протистоянь та насильництва з боку праворадикалів, 48 з яких мали конфронтаційний характер, а 89 відзначалися проявом насильства щодо людей або майна. Визначено, що найбільш активними організаціями ультра правих в Україні являються «С14», «Національний корпус» і «Традиція і порядок» за 2018-2019 даними організаціями здійснено 81 акт -насильства, значна частка даних насильницьких дій припала саме на конфлікти з представниками ЛГБТ.

Список використаних джерел та літератури

1. Аналітичний звіт за результатами дослідження «Оцінка чисельності груп високого ризику інфікування ВІЛ в Україні» станом на 2012 рік / Г. Берлева, К. Думчев, М. Касянчук та ін. К.: МБФ «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні», 2012. С. 54.

2. Берковиц Л. Агрессия: причины, последствия и контроль. СПб., 2001.

3. Більша частина зі згаданих інцидентів описана в статті: Гриценко А. «Зиг хайль, смерть п.рам»// UPDATE. 22 марта 2018. URL:http://update.com.ua/istorii_tag924/zig-khail-smert-pram-10-pravoradikalnykh-napadenii-s-nachala-2018-goda_n3948)

4. В Киеве избили открытого гея-ветерана боевых действий на Донбассе. URL: <https://hromadske.ua/ru/posts/v-kieve-izbili-otkrytogo-geya-veterana-boevyh-dejstvij-na-donbasse>

5. Ващенко І. В., Кляп М. І. Конфліктологія та теорія переговорів: Навчальний посібник. К.: Знання, 2013. 407 с.

6. ВІЛ-інфекція в Україні. Інформаційний бюлетень № 38. URL: <http://dssz.gov.ua/index.php/uk/operativna-informaciya/statystyka/1198-38>.

7. Згідно з результатами дослідження, проведеного Соціологічною групою «Рейтинг» у вересні 2017 року: До Дня захисника України. 5 листопада 2017. URL: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/ko_dnyu_zaschitnika_ukrainy.html

8. Зеленського прийшли питати, хто наступна Гандзюк. Репортаж з Банкової. URL: https://gazeta.ua/articles/politics/_u-zelenskogo-prijshli-pitati-hto-nastupna-gandzyuk-reportazh-z-bankovoyi/930348

9. Калаур С. М. Соціальна конфліктологія: навч. посіб. Тернопіль: Астон. 2010. 360 с.

10. Конфронтації та насильство ультраправих в Україні 14.10.2018-14.10.2019. URL: <https://rosalux.org.ua/ua/publications/196-ultra-right-violence-monitoring-2018-2019>

11.Краткий ситуационный анализ положения ЛГБТ в Украине. Обзор. СОС Netherlands, Центр социальных экспертиз ИС НАН Украины, НА ГЛБ «ЛиГА». Киев. 2012. С. 13.

12.Краткий ситуационный анализ положения ЛГБТ в Украине. Обзор. СОС Netherlands, Центр социальных экспертиз ИС НАНУ, НА ГЛБ «ЛиГА». К., 2012. С. 35-36.

13.Кузнецова Л. Э., Любченко А. А. Социально-психологические факторы формирования преобладающих стратегий поведения в конфликте // Молодой ученый. 2017. №10. С. 372-374.

14.Майерс Д. Социальная психология. СПб., 1997.

15.Тернер Дж. Структура современной социологической теории. М.: Прогресс, 1985.

16.У Києві колишній побратим побив гея-ветерана АТО Більше читайте тут: <https://kyiv.tsn.ua/u-kiyevi-kolishniy-pobratim-pobiv-geya-veterana-ato-1403400.html>.URL: <https://kyiv.tsn.ua/u-kiyevi-kolishniy-pobratim-pobiv-geya-veterana-ato-1403400.html>

17.У Києві побили ветерана АТО з ЛГБТ-спільноти: подробиці інциденту.URL: <https://www.rbc.ua/rus/stylar/kieve-izbili-veterana-ato-iz-lgbt-soobshchestva-1567238237.html>

18.Фрейд З. Введение в психоанализ: Лекции. М., 1989.

19.Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. М.: Республика, 1994.

20.Штомпка П. Социология. Анализ современного общества: Пер. с польск. С.М.Червонной. М.: Логос, 2005.664 с.

21.Measuring Sexual Identity: An Evaluation Report, 2010». Office for National Statistics. 23 September 2010.URL:<http://www.ons.gov.uk/ons/rel/ethnicity/measuring-sexual-identity---evaluation-report/2010/index.html>

22. Association of Jewish Organizations and communities of Ukraine.
URL:<http://www.vaadua.org/elektronnyy-informacionnyy-byulleten-antisemitizm-ksenofobiya-i-prava-nacionalnyh-menshinstv-v>
23. Berkowitz L. Agression: A Social Psychological Analysis. New York: McGraw Hill, 1962.
24. Deutsch M. Kurt Lewin: The Tough-Minded and Tender-Hearted Scientist // Journal of Social Issues. 1992. Vol. 48. No. 2. P. 31-43.
25. Kellermann K. Information Exchange in Social Interaction // Interpersonal Processes: New Directions in Communication Research. Sage Publications, 1987. P. 188-219.
26. Radicalisation, extremism and terrorism: Words matter.
URL:<https://epthinktank.eu/2016/07/12/radicalisation-extremism-and-terrorism-words-matter/>
27. Reducing Intergroup Conflict Through Contact. URL:<https://www.psychologicalscience.org/publications/observer/obsonline/reducing-intergroup-conflict-through-contact.html>
28. Sherif M. Social Interaction. Process and Products. 1967.
29. Special Report: 3.4% of U.S. Adults Identify as LGBT.
URL:<http://www.gallup.com/poll/158066/special-report-adults-identify-lgbt.aspx>.
30. Matvieieva Yu. T. Office management: lectures on Office management : for students of the speciality «Management of organizations and administration» of all courses of studies